Zápis ze semináře:

Výměna zkušeností s realizací projektů OP VK

Téma: Čtenářská gramotnost v projektech OP VK

11. října 2012, MŠMT, Corso IIa, Křižíkova 34/148, Praha 8

V úvodu semináře přivítala všechny účastníky pověřená vedoucí oddělení Věcného řízení a evaluací Mgr. Jitka Baťková, která poděkovala všem přítomným za účast. Účastníci byli informováni, že se jedná již o 9. seminář z cyklu seminářů „Výměna zkušeností s realizací projektů OP VK“. Hlavním cílem seminářů je poskytnutí prostoru realizátorům projektů pro představení a vzájemné sdílení zkušeností, které získali při realizaci svých projektů.

Moderátorka celého setkání Ing. Dana Pražáková, Ph.D. – gestorka pro OP 1.1 a projekty IPn představila účastníkům webové stránky MŠMT, na kterých jsou prezentovány výstupy ze seminářů: http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/vase-projekty-priklady-dobre-praxe.

Společným tématem semináře byla čtenářská gramotnost v projektech OP VK. Semináře se zúčastnili zástupci individuálních projektů ostatní a grantových projektů z op 1.1 a 1.2. Pozvání přijali také zástupci NÚV a odboru CERA a další odborníci, kteří se oblastí čtenářské gramotnosti zabývají.

První část semináře byla věnována prezentaci projektů, po které následovala společná diskuse nad tématem čtenářská gramotnost.

❖ OTÁZKY K PŘEDSTAVENÝM PROJEKTŮM[1]

1. **Rozvoj čtenářských kompetencí v prostředí inkluzívní školy**, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D., Jolana Svobodová, PhDr. Ondřej Hník, PhD.

Cílem projektu byla tvorba metodických nástrojů k rozvoji a hodnocení čtenářské gramotnosti na úrovni 1. stupně základní školy. Pro žáky byly připraveny pracovní sešity. Probíhala také realizace dalšího vzdělávání učitelů a pracovníků ČŠI. V průběhu realizace projektu byla zorganizována odborná konference, vydána odborná monografie *Čtenářská gramotnost a podpora jejího rozvoje ve škole* a sborník s příklady dobré praxe.

[1] Podrobné představení jednotlivých projektů viz prezentace

Webové stránky projektu s výstupy – www.cteme.eu

Abeceda: Jsou Vaše tištěné materiály dostupné také elektronicky?

UK: Ano, všechny materiály máme také v elektronické podobě.

VÚP: Můžete nám přiblížit Vaši spolupráci s pedagogy?

UK: Po vypracování materiálů jsme provedli pilotní ověřování materiálů přímo učiteli. Učitelé nás upozornili na některé problémy, se kterými se setkali, identifikované problémy jsme se následně snažili dále zpracovat. Učitelé velmi ocenili, že si mohou ohmatat, co jednotlivé roviny čtenářské obsahují.

Antikomplex: Promítli jste nějak výsledky a zkušenosti z Vašeho projektu do výuky na Pedagogické fakultě UK?

UK: Výsledky a zkušenosti se snažíme uplatňovat při výuce našich studentů. Dále počítáme s tím, že se s vytvořenými nástroji bude nadále pracovat tak, aby nové metody čtenářské gramotnosti znali budoucí učitelé – naši studenti. Je to i součástí dlouhodobé strategie naší fakulty.

MŠMT: Jednou z cílových skupin Vašeho projektu byli i pracovníci České školní inspekce (ČŠI). Můžete nám přiblížit, na co jste se při práci s touto cílovou skupinou zaměřovali?

UK: Zástupci ČŠI se účastnili aktivity č. 2. Zároveň jsme vytvářeli diagnostické nástroje pro ČŠI – zvolili jsme způsob pozorování a dotazování. Samotné využití přímo ČŠI již záleží na nich.

VÚP: Bylo by skvělé, pokud by se nástroje přenesly i mimo učitele českého jazyka a nejen na první stupni. Čtenářská gramotnost se týká všech předmětů.

2. **Komplexní systém rozvoje jazykové gramotnosti žáků ZŠ ve Středočeském kraji a Podpora vzdělávání žáků prostřednictvím průběžného hodnocení**, www.scio.cz, s.r.o., Jana Codlová a Mgr. Jindra Plamitzerová

Projekt připravil pro školy ve Středočeském kraji testování úrovně čtenářské gramotnosti pro žáky 4. a 9. ročníků základní školy a nižšího stupně víceletých gymnázií. Celkem bylo otestováno 23 000 dětí (alespoň 1x během realizace), připraveno 12 testů a 3 e-learningové kurzy. Jedná se o první testy v ČR, které využívají metodu IRT (Item Response Theory).

MŠMT: Scio realizuje hodně projektů v rámci ESF. Jsou materiály dostupné veřejnosti?

Scio: Kdykoliv jsme osloveni, materiály posíláme. Vzhledem k tomu, že ale zatím potřebujeme podpořit určité množství osob, navigujeme zájemce, aby se přihlásili na webové

stránky projektu. Následně bude přístup veřejný. Už teď je možné vyzkoušet si demo verzi: www.eskalator.scio.cz , login a heslo: demo.

MŠMT: Jelikož se jedná o výstupy financované z ESF, bylo by zveřejnění výstupů a jejich volné stažení žádoucí.

VÚP: Jaký by přístup škol k testování, pracovali jste se školami i po skončení testování?

Scio: Obvolávali jsme školy, u kterých jsme zaznamenávali pokrok. Školy nám dávaly zpětnou vazbu, jak se žáky pracují. Školy často zveřejňují informace o zapojení do projektu na svých webových stránkách.

UK: Vytváříte statistiky úspěšnosti jednotlivých škol v porovnání s ostatními?

Scio: V současné době se snažíme navázat spolupráci s rodiči, důležité je říci, jak se daný žák zlepšil a co má dělat proto, aby se zlepšoval i nadále. Ale samotné statistiky, jak se umístila škola nebo žák v porovnání s ostatními nejsou tak důležité. Učitel má celý rok k dispozici e-learning, pokud ho učitel používá při práci s žáky, je zlepšení patrné. Snažíme se o celkový osobnostní rozvoj.

VÚP: Zjišťujete jak velký vliv na zvyšování pokroku žáka má rodina, škola a další subjekty?

Scio: Ano, měli jsme několik projektů na testování na základních školách. Vždy máme součástí testování dodatečné otázky k tomu, kde děti berou informace. Řada je ale zatím ve fázi vyhodnocování.

3. **Čtenářská gramotnost a projektové vyučování,** Abeceda, o. s, Mgr. Radek Sárközi, Mgr. Tereza Srpová

Projekt se zaměřil na podporu rozvoje čtenářské gramotnosti ve třech hlavních aktivitách (mediální výchova, tvůrčí psaní a čtenářství). Přeložil australské vývojové kontinuum týkající se čtenářské gramotnosti a také ukázky z finského modelu. Připravil metodické i výukové materiály pro žáky i učitele. Na webu je například k dispozici 24dílný seriál o čtenářských strategiích. Učitelé najdou na webu přípravy na vyučovací hodiny a také e-learning. Byly zrealizovány tři ročníky soutěže školních časopisů a literárních sborníků.

webové stránky projektu: www.ctenarska-gramotnost.cz – pro pedagogy, www.sotkoviny.cz – pro žáky

MŠMT: Můžete nám přiblížit, jaká je návštěvnost vašich webových stránek?

Abeceda: Web určený pro učitele má přibližně 300 návštěv z individuálních adres denně, u webu určených pro žáky je to přibližně 100 žáků denně, počty návštěv mají rostoucí tendenci. Chtěli bychom vytvořit web, který bude fungovat jako výchozí portál pro čtenářskou gramotnost pro všechny učitele. Rádi zveřejníme výstupy jiných projektů.

VÚP: Doporučil bych Vám vložit odkaz na portál RVP.cz, kde můžete o svém projektu a jeho výstupech informovat.

Dominik Dvořák, UK: V prezentaci bylo uvedeno „text odpovídající věku žáka" definujete věkovou přiměřenost – nejen např. hlediska věku, ale také slovní zásoby apod.?

Abeceda: V našem projektu to máme nastaveno jinak, nechceme materiály doporučovat striktně pro určitý věk žáků, pracujeme se čtenářskými mapami.

4. **Vzduchoplavec Kráčmera,** Antikomplex – hnutí proti xenofobii, Mgr. Ondřej Matějka

Cílem projektu je podpořit u žáků porozumění psanému textu pomocí vytváření bodových scénářů, metod aktivního učení, kritického myšlení a inovativní výuky vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (dále jen vlastivěda). Projekt podpoří mezipředmětové vztahy a získávání kl. kompetencí. V rámci projektu vznikla učebnice vlastivědy a pracovní listy k příběhům mikroregionů, 32 dílů pořadu Vzduchoplavec Kráčmera.

webové stránky: www.kracmera.cz

Dominik Dvořák, UK: Problém vlastivědy je v tom, že je v rámci České republiky zaměřená opravdu na „vlast", v mnoha zemích je učena v rámci social studies.

Antikomplex: Souhlasíme, ale náš limit je dán také Rámcovým vzdělávacím programem (RVP). V rámci republiky jsme se snažili dát širší záběr.

VÚP: RVP určitě nejsou bez chyb, ale určitou průřezovou dovolují. Váš přístup je velmi zajímavý a velmi ho oceňuji. Prostor je dán, ale je třeba pracovat přímo s pedagogy a řídícími pracovníky.

Abeceda: Problém vidím v tom, že se RVP stále rozšiřuje a na nová témata učitelům nezbývá čas na nic jiného.

VÚP: Jaká je role čtenářské gramotnosti ve vašem projektu?

Antikomplex: V rámci našich metodik pro učitele, klademe důraz na metody, které vyžadují práci s textem textem.

Dominik Dvořák, UK: V současné době jsou školy přesyceny projekty, ze strany státu by teď měl být kladen důraz na nezvyšování nabídky, která je i kvůli evropský fondům velká, ale především na zvyšování poptávky.

Antikomplex: Stát by měl provést evaluaci realizovaných projektů a navázat na ty nejlepší.

5. **Tvořivá škola - čtení a psaní s porozuměním,** Tvořivá škola, Mgr. Čeněk Rosecký

Projekt se zaměřil na podporu čtenářství prostřednictvím tvorby pomůcek pro podporu analyticko-syntetické metody nácviku čtení a také pro podporu činnostního učení v hodinách českého jazyka. 18 škol bylo vybaveno moderní technikou, proběhly vzdělávací kurzy pro pedagogy.

www.cteniapsani.cz – web pro učitele, www.hezkeknihy.cz – web pro žáky

Scio: Oslovujete při výběru určité knihy na webové stránky také rodiče žáků?

Tvořivá škola: Rodiče jsme při výběru knih pro web neoslovovali, s rodiči přímo nepracujeme (práce spíše prostřednictvím třídních učitelek). Knížky jsme vybíraly „klasické“, tak aby působily pozitivně na rozvoj dítěte.

MŠMT: Všechny informace, metodiky a další výstupy projektu budou na webu ke stažení?

Tvořivá škola: Metodiky na webu určitě zveřejníme. Ale didaktické pomůcky a další vybrané pomůcky chceme prodávat. Náklad vytvořený v rámci OP VK budeme rozdávat. Materiály, které vydáme na vlastní náklady, chceme prodávat za režijní náklady. V rámci udržitelnosti jsme se zavázali realizovat další kurzy DVPP.

6. **Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby posilující rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,** Nová škola, Mgr. Eva Bělinová, Mgr. Irena Poláková

Jedná se o jediný projekt na semináři, který náleží do oblasti podpory 1.2. Projekt je také spíše na počátku realizace. K hlavním cílům projektu patří posílit příležitosti ve vzdělání u dětí s SVP, přenést v zahraničí úspěšné čtenářské kluby do ČR, tedy i obnovit naši českou tradici. Odpilotovat **čtenářský program zaměřený na děti – nečtenáře** a získat jeho akreditaci. Součástí projektu je příprava metodiky ustavení a fungování čtenářských klubů v českých podmínkách. V průběhu projektu vychází časopis „Palubní deník“, který obsahuje mnoho podnětů. K dispozici na stránkách projektu je řada inspirativních materiálů.

http://www.ctenarskekluby.cz

Abeceda: Líbilo se mi, že jste překládali zahraniční díla do češtiny, podle mého názoru je to oblast, která prozatím v ČR chybí – poučení se ze zahraničních zkušeností.

NÚV: Jakou má Váš klub návaznost na RVP x ŠVP?

Nová škola: Jedná se o volnočasovou aktivitu, takže klub není striktní součástí ŠVP. Při psaní projektu jsme však z RVP vycházeli. V klubech je cca 10 dětí, ale poptávka je daleko větší, celá řada škol uvažuje nad tím, že si zřídí obdobný klub svépomocí.

CERA: Jaká byla reakce škol na Vaši nabídku na zřízení klubu?

Nová škola: Ředitelé se obávali nezájmu ze strany pedagogů, ale aktivita se jim sama o sobě líbila. Vedoucí klubu mají funkci placenou, což je dobrý motivační faktor, pedagogové mají pocit, že jsou oceněni.

VÚP: Kdo provádí nominaci dětí do klubů?

Nová škola: Školy jsme do projektu vybírali velmi pečlivě. Vybírali jsme záměrně takové školy, ve kterých je dostatečný počet dětí z naší cílové skupiny. Ale není nutné, aby do klubu chodily jen děti z dané základní školy. Ve škole visel plakát a ještě konkrétní děti dostaly přímo pozvánku do klubu. Klub navštěvují i jiné děti, ale nemohou být přímo podpořeny - nedostávají pomůcky, knížky apod. Projekt jsme koncipovali tak, aby účast klubu bylo určité „privilegium“ (odznáček, taška apod.) nechtěli jsme, aby byl vnímán jako např. doučovací skupinka. Byli bychom rádi, kdyby školy na naši práci navazovaly a zřizovaly si podobné kluby i pro ostatní žáky.

Abeceda: Jak jste vytipovávali konkrétní školy, měli jste nějaké doporučení?

Nová škola: Jelikož se nejedná o náš první projekt, vycházeli jsme ze svých zkušeností.

❖ DISKUSE NA TÉMA ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST V PROJEKTECH OP VK

MŠMT: Jakou máte zkušenost se zájmem škol o zapojení se do projektu?

Tvořivá škola: Přes obrovský přínos, který projekty ESF nabízejí, vidím negativa v tom, že se rozpadl klasický trh s DVPP. Na ředitele může být vyvíjen tlak např. od zřizovatelů, aby absolvovali určitá školení. Učitelé mají na jednu stranu velkou nabídku školení, ale už si nemohou tolik vybírat.

NÚV: Ředitel musí mít vlastní školní strategii a vybírat školení tak, aby směřovala k cílům, které škola má. Jsme rádi za ESF, který umožňuje školit pedagogy bezplatně.

Určitě je jednodušší, pokud si ještě před podáním projektu předjednáte školy, se kterými budete spolupracovat, než když školy oslovujete s přímou nabídkou.

MŠMT: Setkali jste se se situací, že projekty spíše spolupracují s víceletými gymnázii nebo aktivními základními školami? Podpora tak nejde, přímo tam, kde jsou ty největší problémy.

Tvořivá škola: Tento problém tak úplně nevnímám, tyto školy mohou být na druhou stranu vzorem – majákem a těm ostatním školám nezbývá nic jiného, než je dotahovat.

MŠMT: To by bylo ideální, ale dle výsledků PISA je ČR jednou ze zemí, kde se rozdíly stále prohlubují.

VÚP: Problémem je, že tu není nastavena kultura sebehodnocení. Systém standardizace je dlouhodobá záležitost.

Abeceda: Z mého pohledu chybí 1 koordinátor, který by oblast čtenářské gramotnosti koordinoval. Koordinátor by svolával MŠMT, NÚV, zástupce vysokých škol apod. Bez toho se bude realizovat celá řada aktivit, které nebudou tak kvalitní a ještě se budou překrývat. Otázka budoucího programového období – forma IPn, který by daného koordinátora „platil".

MŠMT: Shodneme se na tom, že koordinátor je třeba, je ale třeba, aby toto předložily věcně příslušné odbory.

NÚV: Spolupracovat s bezproblémovými školami je vždy jednodušší cesta, bylo by dobré více motivovat školy o zapojení do projektu, i když je to velmi obtížná práce.

Nová škola: V našem projektu nebyli cílovou skupinou učitelé, ale děti. Práce s učiteli je opravdu mravenčí. Naše zkušenosti podporují to, že pedagogové se zapojí rádi, pokud jsou za práci zaplaceni. Velkým problémem vidím to, že u učitelů neexistuje kariérní postup. Dalším vzdělávání ani získané zkušenosti pedagogů se neodrážejí v jejich finančním ohodnocení. Zároveň to ale musí platit i obráceně, pokud učitelům platíme, potřebujeme od nich dostat kvalitně odvedenou práci.

Abeceda: Mám pocit, že jsme v prostředí čtenářské gramotnosti zatím na začátku. Zatím pracujeme se čtenářskou gramotností v českém a cizím jazyce, dále zatím nejsme. Vše musíme nejdříve vyzkoušet a připravit a až pak šířit dál. Proto bych se úplně nedivil tomu, že naši činnost ověřujeme zatím na těch školách, které s námi chtějí spolupracovat.

NÚV: Problémem je, že existuje spousta projektů, ale neexistuje metodický a výzkumný screening vzdělávání. Tvrdíme určité informace, ale nemáme je podložené.

Scio: Lidé vědí, které školy jsou dobré. Ale problémem je, že kromě rodičů a nejbližšího okolí školy se o to nikdo nezajímá. I rodiče se zaměřují na to, jestli se dítěti ve škole líbí, ale širší souvislosti neřeší. My ve svém projektu spolupracujeme se všemi typy škol. Musíme začínat od toho, že přesvědčíme účastníky našich seminářů, že práce, kterou v projektu děláme má smysl a získat je na svou stranu. Nejde jen o peníze, ale kantoři jsou velmi přehlceni veškerými nabídkami.

MŠMT: Do příštího programovacího období by bylo dobré nastavit, aby byli rodiče jednou z cílových skupin.

NÚV: Celý proces vzdělávání je komplexní proces a je třeba zahrnout do něj nejen rodiče, ale i pedagogy ostatních projektů. Je třeba to ukázat právě na dobrých školách a dobrých příkladech

Abeceda: V rámci RVP by bylo třeba vysvětlit, co to jsou to čtenářské strategie a další vysvětlení pojmů, aktivit apod. Např. ve Francii – přesná definice toho, jaká časová dotace by měla být věnována rozboru textů, obrazů apod. Je třeba aby RVP nebylo na bázi dobrovolnosti.

Zapsala: Ing. Ilona Březková